

Groeit god?

De vraag of god groeit is waarschijnlijk op meerdere wijzen te verstaan. Waar de een namelijk zegt dat de godsnaam in de Schrift niet voor niets als werkwoord wordt voorgesteld. Een god die letterlijk mee 'wordt' met het lot van de mensen, veranderlijk is - een prachtig beeld. Daar zegt de ander: nee het is niet god die verandert, het is onze taal die dat doet. En als een rapport over god in Nederland spreekt van een 'God die terug is', een opvallende waarneming, om dit jaar mee te beginnen, is ook daar opnieuw de vraag: wat is daar dan mee gezegd? Is dit ook de terugkeer van een meebewegende, bevrijdende God, of kiest in de praktijk ieder naar voorkeur en komt feitelijk niets in beweging. Veelkleurig maar wel de werkelijkheid in stand houdend geloof - Billy Graham die zo mooi kon bidden met haast alle Amerikaanse presidenten. Een god die echter vooral samenvalt met wie we zijn en hoe we het 't liefst zouden houden. In de politiek, in de economie, onze normen en onze waarden, onze kerken. Wij zouden de eersten niet zijn die haast ongemerkt geloven zijn gaan verbinden met geloven in onze leiders en de verhoudingen die zij voor ogen hebben... En al lijkt de vrijheid te mogen geloven wat je wilt (of je een boeddha beeldje op je nachtkastje hebt, je geloof vooral bij de wetenschap hebt geparkeerd of bij het prof voetbal of meer in je eigen binnenste - ook mooi) heel tolerant, je wordt er dan met z'n allen toch een beetje ingeluisd, en de God die wij belijden als 'groter dan ons hart' eerder kleiner. Een god die dan vooral toch misschien verlengstuk is van onszelf en onze eigen verwachtingen.

Mijn moeder vertelde me uit haar jeugd (Westland, tuindersfamilie, kassen vol komkommers, en ander groen) mooie voorbeelden over hoe wij in ons spreken over god beperkt zijn door de beelden en de woorden die we kennen. Een psalm had naar haar overtuiging als slotzin 'tot des Heren lof en prei'. Dat dat 'lof en prijs' moest zijn, kwam in haar trots op haar vaders bedrijf eenvoudigweg niet op. En treffender nog verstond zij een hemelvaartslied, toen de eerste Volkswagens in Nederland rondreden (voor kinderen in die tijd natuurlijk een enorme bezienswaardigheid, vooral als het bezit ervan nog verre van denkbaar is). En de op zichzelf al wonderlijke tekst - hoe verzinnen ze 't?! - 'op een lichte wolkenwagen werd de Heer van d' aard gedragen' (ik leerde het zelf ook nog op school) - werd - jawel! - 'in een lichte Volkswagen'.... Prachtig.

Mensen spreken als het over god gaat altijd binnen bepaalde kaders, de hen bekende wereld. Het kan niet anders. En het is maar hopen dat god naar nog een beetje bovenuit reiken kan. Wie zich de vraag stelt of God ook in de bijbel groeit, kan dan de interessante ontdekking doen dat inderdaad in de loop van enkele millennia het spreken over god verschuift: er is een landbouwgod en een nomadische god, er is een verstedelijkte god, een god van donder en bliksem, van ijzer en vuur. Er is de god van Israël alleen of van enkel één stam: Juda, Efraim, Manasse - de stammengod! De wereld is zo wijd als ze gekend wordt. Wie satellieten de ruimte in stuurt heeft nu eenmaal een ander wereldbeeld dan wie te voet reist. En zo zien we die god langzaam grenzen overschrijden. Niet alléén onze god zijn, niet alleen de god van Abraham, Izaak en Jakob, niet alleen van Israël, maar ook de universele god van de volken, van Laodicea en Philadelphia. Van Athene en Rome. Een god van alle mensen. Wij zien dat spoor door psalmen en profeten heen, door het verhaal van Jezus van Nazaret en dat van Johannes en Paulus velen na hen tot in onze wereld aan toe. Geen God alleen van mij maar groter dan mijn hart het ooit zou kunnen bedenken.

Maar laten we ons de zaken niet te mooi voorstellen. 't Zou prachtig wezen als we vanaf de Schrift tot nu een doorgaande lijn konden aanwijzen naar een steeds menselijker, mooier god. Maar zo is het niet. En God mag terugwezen in Nederland - dat zegt misschien iets over de marktwaarde, maar niets over de werkelijke waarde, de kwaliteit. En weer is er de vraag 'komt god boven onze grenzen uit?' of bestaat altijd opnieuw de kans dat wij uitglijders maken in onze voorstelling en onze taal. En is God vooral een *blijvend risico*, waar het

religieuze leven van de Schrift tot hier mee beladen is en waaruit we alleen maar kunnen hopen te blijven leren – en misschien is dat wel het echte leerhuis - dat god ergens nog zich aan onze vormen onttrekt.

Vandaag in dat eerste inkijsje in de Schrift waar zoiets als zo'n overstijgen gebeurt – we hebben er voor de komende weken enkele uitgekozen - dat beroemde gedeelte uit Deuteronomium. Juist omdat er geen lineaire ontwikkeling naar een steeds mooier of beter god. Toen niet en nu niet. Juist daarom waarschijnlijk zijn deze woorden in de joodse traditie er geworden om aan je deur te hangen in een klein kokertje 'om je ingaan en je uitgaan te behoeden'. Dat je bloeien zult en niet verwelken, zoals Huub Oosterhuis het zo mooi heeft vertaald. Samengevat in het ene woordje 'Hoor'. Als je denkt dat je het weet – 'hoor'. Als je denkt dat je iets te zeggen hebt – 'hoor'. Als je kinderen vragen – 'hoor' Hoe je in slavernij was en bent uitgeleid. Dat er geen intocht is in wat voor nieuw land dan ook zonder uittocht uit iets anders. Uit de verdrukking, soms ook misschien wel die van ons denken, onze voorstellingen en beelden, onze taal. Dat je om de ene taal te kunnen spreken de andere moet loslaten. Jezelf verlaten op god, zoals Bonhoeffer zei. 'Hoor', om te laten zien waar niet-horen toe leiden kan: God die niet groeit, een mens die verwelkt. Hoor, herinner je. Tegen de vergetelheid in. Zo roept de Schrift het ons boven ieder menselijk spreken uit: 'HOOR!!'.

Je oor te luisteren leggen voor iets dat niet uit onszelf komt. Onszelf tot zwijgen brengen . Martin Buber heeft dat prachtig gezegd. Nog altijd actueel: dat er iets tussen ons en god geschoven is, zei hij, veronderstelt haast dat die god bestaat en dat valt niet te bewijzen. Maar de méns héeft het ervaren hoe een alles hebbend en makend 'ik' in deze tijd niet bij machte is om 'Gij' te zeggen of wezenlijk te ontmoeten. 'Echter – nog altijd 'Buber' – 'er vindt iets in de diepte plaats, dat nog geen naam heeft'.. 'een wenk van omhoog en over de hoofden van aardse machten kan wat tussen beide trad morgen geweken' zijn.

Een roman die ik in mijn vakantie las van Pascal Mercier (Nachtrein naar Lissabon) die nu alweer bekritiseerd wordt, zo gaat het met alle taal, zegt het ergens zo en als we dan zo zitten om na een zomerreces weer te beginnen en hoe de ambtsdiscussie van die moedige dominicanen zich verder ook zal ontwikkelen, vind ik dat toch wel heel prachtig:

"Ik wil niet in een wereld zonder kathedralen leven. Ik heb hun schoonheid en verhevenheid nodig (..) tegen de platvloersheid van de wereld.

Ik wil opkijken naar de stralende kerkraden en me laten verblinden door hun bovenaardse kleuren (..) tegen de smerige eenheidskleur van de uniformen.

Ik wil mijzelf hullen in de kou die in de kerken hangt. Ik heb hun gebiedend zwijgen nodig tegen het (..) stompzinnige gezwets van de meelopers.

Ik wil het bruisende geluid van het orgel horen. Die stortvloed van bovenaardse klanken. Ik heb die klanken nodig (..) Ik houd van biddende mensen. Ik heb hun aanblik nodig (..) tegen het verraderlijke gif van de oppervlakkigheid en de stompzinnigheid. Ik wil de machtige woorden van de bijbel lezen. Ik heb de magische taal van hun poëzie nodig tegen de verwaarlozing van de taal en de dictatuur van de leuzen. Een wereld zonder die dingen zou een wereld zijn waarin ik niet meer wil leven".

Woorden die misschien wel reden geven het nog even vol te houden hier. Moge dat nog lang zo zijn.

Juut Meijer

Met dank aan Niek Schuman en Lenie van Reijendam - Beek